

ارزیابی میزان موفقیت حکمرانی خوب در گام اول انقلاب در اتحاد و همبستگی ملی

اقوام با تاکید بر قوم ترکمن

سجاد عموزاده خلیلی، مرتضی علویان، علی اکبر جعفری

چکیده.

یکی از عوامل مهم در برقراری الگوی حکمرانی خوب، وحدت و همبستگی در بین جامعه به خصوص جوامع با اقوام مختلف است. ایران یکی از کشورهای با اقوام مختلف می باشد. لازمه وحدت ملی در ایران، وحدت و یکپارچگی بین اقوام و دولت مرکزی است. یکی از اقوام ایرانی ترکمن ها هستند که در شمال و شمال شرقی کشور زندگی می کنند. این مقاله با روش کتابخانه ای- اسنادی و رویکرد توصیفی- تحلیلی نگاشته شده است، لذا سوالی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته این است که زمینه اصلی همگرایی قوم ترکمن با جامعه ایران در دستیابی به حکمرانی خوب چیست؟. طبق یافته های تحقیق، اقدامات دولت های مختلف جمهوری اسلامی در گام اول انقلاب در مسیر ایجاد حکمرانی خوب در منطقه ترکمن صحرا در مسیر درستی قرار داشته که البته نیاز به تقویت و در برخی موارد بازنگری در فرایندها دارد. در حالت کلی تمامی دولت ها با اقدامات خود سعی در ایجاد همبستگی ملی در منطقه مورد مطالعه داشته اند؛ اما به رغم این تلاشها و کسب نتایج مهم، به نظر می رسد، میزان موفقیت حکمرانی خوب در دستیابی به اتحاد و همبستگی بین این اقوام با منطقه و کل کشور نیازمند تلاش و توجه بیشتری در گام دوم انقلاب می باشد.

کلیدواژگان: حکمرانی خوب؛ گام اول انقلاب؛ اتحاد و همبستگی؛ اقوام؛ قوم ترکمن.

Evaluating the success of good governance in the first step of the revolution in national unity and solidarity of ethnic with emphasis on the Turkmen people

Amoozad khalili.s¹, Gafari.A A², Alavian.M³

Abstract.

One of the most important factors in establishing a good governance model is unity and solidarity among the community, especially communities with different ethnicities. Iran is one of the countries with different ethnicities. The necessity of national unity in Iran is the unity and solidarity between the tribes and the central government. One of Iranian ethnicities are Turkmen who live in the north and northeast of the country. This paper has been written using a library-documentary method and descriptive-analytical approach, so the question that has been examined in this study is what is the main context of the Turkmen people's convergence with Iranian society in achieving good governance?. According to the research findings, the actions of various governments of the Islamic Republic in the first phase of the revolution were on the right track in establishing a good governance in the Turkmen Sahra area, which of course needs to be strengthened and in some cases revised. In general, all governments have attempted to establish national solidarity in the area under study, but in spite of these efforts and important results, it appears that good governance has succeeded in achieving unity and solidarity among these tribes the region and the whole country, need more effort and attention in the second step of the revolution.

Keywords: Good governance; the first step of the revolution; unity and solidarity; ethnicity; Turkmen people.

۱- مقدمه و بیان مساله :

همبستگی ملی یکی از مهمترین عوامل حیات دولت های کنونی است که به واسطه آن هویت هر ملتی تکوین یافته و بقا و تداوم آن در طول زمان میسر می شود. بر همین اساس شناخت متغیرهای موثر بر آن بسیار حائز اهمیت است. وجود قومیت ها به عنوان قسمتی از خرده فرهنگ ها یکی از متغیرهای مهم و موثر بر همبستگی ملی است که در بطن خود و در صورت بی توجهی به آن، خطر بالقوه ای برای این مهم نیز است. همبستگی ملی در ایران نیز به عنوان کشوری کثیرالقوم، همواره در معرض تهدیدات گوناگونی و منجمله مطالبات قومیتی بوده است. بنابراین از گذشته های دور، وحدت ملی همواره به عنوان یک هدف استراتژیک مورد توجه حکومت های ایران بوده و همچنان اولویت خود را حفظ کرده است.

نقش دولت و نهادهای کشوری در تسهیل حکمرانی خوب خلاصه می شود در تقویت مشارکت مردمی به منظور تاثیرگذاری بر سیاست گذاری های قومی و تسهیل کننده فعالیت های عمومی در فراهم سازی اتحاد و وحدت بین مردم به خصوص اقوام ساکن در کشورها (UNDP,1997).

از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تا کنون، احتمال وقوع سطوح متفاوتی از منازعات قومی در استانهای قومی و عمدتا مرزی کشور، همواره یکی از مهمترین چالش های نظام جمهوری اسلامی ایران بوده است. اهمیت مسئله بدین جهت است که

در حال حاضر به استناد آمارهای مختلف، بین ۴۰ تا ۵۰ درصد جمعیت ایران را اقوام غیر فارس تشکیل می دهند که وقوع منازعات بین آنها، می تواند آثار و عواقب زیانباری بر این مناطق و نیز بر روابط و مناسبات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی اقوام وارد کند. به همین دلیل برای حکمرانی در سیاستگذاران سیاسی و اجتماعی کشور در سطوح عالی و میانی، ضروری است تا همواره درک درستی از چرایی بروز مناقشات قومی داشته و با ارائه راهکارهایی مناسب بتوانند ضمن از میان برداشتن این منازعات، گامی اساسی در جهت تحکیم همبستگی ملی بردارند (درویشی و امامی، ۱۳۹۰: ۲).

نقش دولت و نهادهای کشوری در تسهیل حکمرانی خوب خلاصه می شود در تقویت مشارکت مردمی به منظور تاثیرگذاری بر سیاست گذاری های قومی و تسهیل کننده فعالیت های عمومی در فراهم سازی اتحاد و وحدت بین مردم به خصوص اقوام ساکن در کشورها (UNDP, 1997).

مقاله حاضر به طور مشخص در صدد پاسخگویی به این سؤال اصلی است که: نقش حکمرانی خوب ایران در گام اول انقلاب در اتحاد و همبستگی اقوام چگونه بوده است؟ فرضیه اصلی مقاله نیز این است که: به نظر می رسد که جمهوری اسلامی ایران در گام اول انقلاب در ایجاد اتحاد و همبستگی بین اقوام (قوم ترکمن) موفق عمل کرده است.

۲- چارچوب نظری :

۱-۲- رویکردهای حکمرانی خوب در گام اول انقلاب به اقوام ایرانی

۱- فرصت دانستن تنوع اقوام: اکثر کشورهای دنیا با مقوله ی تنوع اقوام مواجه هستند و «معمولاً در کشورهای مختلف تعداد اقوام و قومیت ها یکی از نگرانی های آنهاست؛ در کشور ما به عکس است» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۷). «تنوع اقوام را ما برای کشورمان یک فرصت به حساب می آوریم، این یک حقیقت است. حقیقتاً برای ما تنوع اقوام یک فرصت است» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸). رهبر انقلاب از یک سو در رهنمودی به نمایندگان دوره ی هفتم مجلس شورای اسلامی می فرماید: «همه ی تمایلات منطقه ای و قومی و بخشی باید در پرتو نگاه ملی برآورده شود» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۳). و از سوی دیگر بر امکانات و ظرفیت های فرهنگی و اجتماعی مردم این مناطق به عنوان یک سرمایه و ثروت ملی نظر افکنده می شود: «زبان کردی یک ثروت ملی است، استعدادهای علمی و هنری جوانان این جا یک ثروت ملی است، استعداد ورزشی جوانان کردستان یک ثروت ملی است؛ از این ثروت های ملی باید استفاده بشود، بهره برداری بشود، به فعلیت برسد» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸).

۲- مخالفت با تبعیض میان اقوام: رهبر انقلاب درباره ی عدم تبعیض میان اقوام ایرانی می گویند: «نظام جمهوری اسلامی مطلقاً با نگاه تبعیض آمیز نگاه نمی کند؛ نه به کردستان و نه به هر نقطه ی ویژه ی دیگری در سرتاسر کشور. نگاه نظام جمهوری اسلامی به تنوع قومی و تنوع مذهبی مطلقاً نگاه تعصب آمیز، قوم گرا، یک جانبه نگر نیست. این را به طور قاطع من اعلام می کنم. نه امروز هست، که من از نیت خودم و دل خودم حرف می زنم، نه در طول زمان های گذشته در دهه ی ۶۰، زمان حیات مبارک امام رضوان الله تعالی علیه چنین چیزی نبوده». جمهوری اسلامی علاوه بر این که سیاست غلط رژیم گذشته را مبنی بر بیگانه انگاشتن اقوام نفی نمود و «این نگاه را تصحیح کرد؛ نه فقط در سطح مسئولان، بلکه در سطح آحاد مردم». و نگاه اسلامی را که مبتنی بر «برادری و اتحاد و همدلی و صمیمیت است»، جایگزین آن نمود. بنابراین در تمام برنامه های اقتصادی و توسعه ای، تبعیضی میان مردم سراسر کشور به خصوص مناطق قومی قائل نشد. اما در سال های آغازین انقلاب با وجود برنامه ریزی برای حل مشکلات ناشی از رژیم گذشته، «حضور ضد انقلاب» و «ایجاد ناامنی در این مناطق» مانع از فعالیت نظام اسلامی و در نتیجه موجب عقب افتادن این مناطق از توسعه و به ویژه در حوزه ی زیرساخت ها شد و «ضدانقلاب این فرصت را متأسفانه برای مدت چند سال از دست نظام جمهوری اسلامی گرفت» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸).

۳- مشارکت اقوام ایرانی در سرنوشت خود: حاکم نبودن نگاه تبعیض آمیز به اقوام در نظام جمهوری اسلامی ایران

موجب نقش آفرینی عموم مردم از اقوام مختلف و نخبگان در حوزه های گوناگون خواهد شد. وجود «انواع سلیقه ها و گرایش های سیاسی و اقوام ایرانی و پیروان ادیان و اهالی مناطق گوناگون کشور در مجلس» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۳). نشان از حضور و نقش آفرینی تمامی اقوام ایرانی در قانون گذاری دارند. بود مرزبندی قومی و مذهبی برای حضور در بسیج نیز نشانه ی دیگری از نقش اقوام ایرانی در یک جمع ارزشی و انقلابی و نقش آفرینی آنها در دفاع از نظام اسلامی است. به فرموده ی رهبر انقلاب: «بسیج، مرز صنفی و مرز جغرافیایی و قومی نمی شناسد. همه ی اقوام ایرانی، همه ی اصناف گوناگون ملی در سطوح مختلف فکری از انسان های نخبه ی برجسته ی ممتاز در میان اهل علم و دانشجویان تا جوان های فعال و پرشور صحنه های دیگر، همه در بسیج جمع اند. بسیج نماد حضور ملی و مقاومت ملی و آگاهی یک ملت است» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۴). رهبر معظم انقلاب بر استفاده از روحیه ی قومی برای پیشرفت ملی تأکید می کنند: «هر قومی از اقوام ایرانی، چه کرد، چه فارس، چه ترک، چه بلوچ، چه عرب، چه ترکمن، چه لر، سعی کند با همان روحیه ی قومی در جهت پیشرفت ملی، نه صرفاً پیشرفت قومی، گام های بلندتری بردارد» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸).

۴- اعطای حقوق مسلم اقوام: در نظام اسلامی مقوله ی «قومیت» و «مذهب» هیچ گاه مانع شناسایی و اعطای حقوق مسلم اقوام ایرانی نخواهد بود، بلکه «نظام جمهوری اسلامی محور قضاوتش، اسلام و ایرانی بودن است؛ اسلام و ایرانیت. همه ی مسلمان ها و همه ی ایرانی ها در این نگاه، در محدوده ی جغرافیایی کشور دارای ارزش هستند» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸). بنابراین «ما وقتی که می خواهیم یک ایرانی را به عنوان یک ایرانی به حقوق حقه ی خودش برسانیم، از او سؤال نمی کنیم که مذهب و یا حتی دین تو چیست. نه، مواطن ماست و از حقوق همشهری گری با ما دارد استفاده می کند و در این مملکت زندگی می کند؛ چیزی باید بپردازد، کاری باید بکند و حقوقی هم دارد. حق امنیت، حق زندگی، حق کار، حق تلاش، حق تحصیل و فرهنگ دارد» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۷۰). از سوی دیگر «امنیت، حق عمومی و متعلق به همه ی مردم در سرتاسر کشور است و اقوام مختلف، زبان های مختلف، عادات مختلف و ادیان مختلف از آن بهره می برند» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۷۹).

۵- جدا کردن حساب اقوام ایرانی از اشرار و فریب خوردگان: از سیاست های جمهوری اسلامی ایران جدا دانستن حساب اقوام از اشرار و فریب خوردگان است. این سیاست در مقابله با تبلیغات دشمنان که در تلاش بودند تحرکات علیه جمهوری اسلامی ایران را در مناطق قومی به حساب اقوام بگذارند، بسیار کارآمد و مؤثر بود. بنابراین حضور برخی از اشرار در بعضی مناطق نه تنها جمهوری اسلامی ایران را نسبت به مردم منطقه بدبین نمی کند، بلکه نظام را بر آن می دارد که منطقه را از لوث وجود آنها با همکاری مردم منطقه پاک نماید. رهبر معظم انقلاب در دیدار با مردم سقز به این تفکیک اقوام از اشرار تأکید می کنند: «به عموم ملت ایران از اقوام گوناگون هم بگویم، مبادا به اشتباه بیفتند. مبادا رفتار گروه های اندک شمار که پنجه به چهره ی انقلاب و جمهوری اسلامی می زدند، به حساب این مردم عزیز، این جمعیت انبوه، این دل های وفادار نوشته بشود. تعداد معدودی انسان های شریر یا فریب خورده که در هر نقطه ای پیدا می شوند، در کردستان و در غیر کردستان، حساب این ها از حساب متن مردم عزیز این استان به کلی جداست» و خود مردم با این افراد برخورد می کنند. وجود گروه «پیشمرگان کرد مسلمان» یکی از مصادیقی است که ایشان در اثبات این مطلب بیان می کنند: «در همان دورانی که در این جا و جاهای دیگر، یک عده ایادی بیگانه به نام مردم کرد حرف هایی می زدند که مردم کرد روحشان از آن حرف ها خبر نداشت، آن روزی که در این استان و استان های هم جوار، دست های شیطننت آمیز دشمنان به فکر فتنه و برادرکشی بودند، خود مردم این استان در صفوف مقدم قرار گرفتند؛ یاد مجموعه ی رشید و پرافتخار پیشمرگان کرد مسلمان هرگز از خاطره ی آن کسانی که مجاهدات آنها را دیدند، نخواهد رفت» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸).

۶- اهانت به مقدسات یکدیگر؛ خط قرمز نظام اسلامی: در نظام اسلامی «اهانت به ارزش ها و مقدسات گروه های مختلف قومی و مذهبی» که در قانون اساسی به رسمیت شناخته شده اند، به عنوان «خط قرمز» معرفی شده است. رهبر انقلاب در این باره می فرمایند: «دشمن امید بسته است که بتواند پیروان مذاهب گوناگون را مقابل هم قرار بدهد. هیچ کس نباید تسلیم این نقشه ی خائنانه و خباثت آمیز دشمن بشود. آنها می خواهند شیعه در مقابل سنی، سنی در مقابل شیعه، دل ها از هم چرکین، نسبت به هم بدبین، آنها این را می خواهند. برای همین است که من اعلام کردم، باز هم تأکید می کنم خط قرمز از نظر نظام اسلامی و از نظر ما عبارت است از اهانت به مقدسات یکدیگر» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸). از سوی

دیگر رهبر معظم انقلاب با «اعلام حرمت تقلید لهجه ی قومیت ها در صورت تمسخر لهجه»، به ریشه یابی این نقشه ی استعمار می پردازند: «غالب این شهرهایی که لهجه های آنها تقلید می شود، شهرهایی هستند که دارای مردم غیرتمندی هستند که در حوادث مهم صد سال پیش در مقابل دشمنان و مهاجمین ایستاده اند. این تصادفی نیست. این تقلید هم سابقه ندارد. یعنی توی هیچ یک از این کتاب های ادبی و طنز و غیره ما ندیدیم که یک حرفی باشد که نشان دهنده ی تقلید لهجه باشد. این مال همین اواخر است؛ یعنی مثلاً از صد سال پیش به این طرف؛ یعنی از وقتی که کشور ما در مواجهه ی با این دشمنی ها قرار گرفته، یکی از مناطقی که ایستادگی سرسخت کرده، مناطق شمال است، منطقه ی گیلان، یکی از مناطق، منطقه ی خراسان است؛ یکی از مناطق، مناطق آذربایجان است. این ها آن جاهایی هستند که مردمش سرسختی و سلحشوری نشان دادند. اتفاقاً سعی شده است که همین ها از لحاظ لهجه در بین مردم سبک بشوند. یعنی تقلید می شود (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۹).

۷- هویت قومی، جزئی از هویت ملی ماست: تنوع قومی در ایران - به دلیل وجود مؤلفه های حقیقی همبستگی میان اقوام و قرار گرفتن هویت قومی به عنوان جزء لاینفک هویت ملی - یک فرصت قلمداد می شود. پس هرچه مؤلفه های هویت قومی با توجه به هویت ملی تقویت شود، هویت و همبستگی ملی نیز تقویت خواهد شد: «سنت های مختلف، آداب و عادات مختلف و استعداد های گوناگون و متنوع، یک فرصت است که اجزای گوناگون این ملت بتوانند یکدیگر را تکمیل کنند؛ با مراودات درست و با هم زیستی و اتحاد کامل. برای ملت ما این یک افتخار است که چنین نگاهی به مسئله ی تنوع اقوام دارد. علت هم این است که اسلام منبع الهام این نظام است و در این نگاه اسلامی، بین نژادهای مختلف و زبان های مختلف، ولو از ملت های گوناگون، تفاوتی نیست؛ چه برسد به اقوام مختلف در میان یک ملت. نگاه اسلام این است و نگاه نظام اسلامی هم این است. لذاست ما به منطقه ی کردی، استان کردستان و مناطق اقوام دیگر با نگاه اسلامی نگاه می کنیم (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۸).

۲-۲- همگرایی ملی: همگرایی ملی وضعیتی اجتماعی است که همبستگی اجتماعی را در ساختار اجتماعی و قدرت سیاسی، و احساس تعلق ملی را میان گروهها و افراد جامعه ایجاد و تقویت می کند. این وضعیت اجتماعی فرایند و سازوکاری است که قسمت ها و بخش های مختلف با عناصر متفاوت یک جامعه را به درون یک کلیت وارد می کند (موکی یلی، ۱۳۷۰: ۱۶۲). همبستگی ملی، احساسی است که مفهوم هویت و وفاداری را دربردارد؛ بدین ترتیب در حس همبستگی ملی احساس مشترکی میان سرزمین و مردمان مختلف آن به وجود می آید بدون آنکه آنها از لحاظ فرهنگی و فضایی به هم نزدیک باشند (بهروز، ۱۳۷۴: ۱۱۲).

منظور از همبستگی ملی هماهنگی میان اجزای تشکیل دهنده کل نظام اجتماعی است. همبستگی در مفهوم بسیار اساسی و حداقلی آن هیچ گاه از بین نمی رود و البته در نظام اجتماعی هرگز رخ نمی دهد. همبستگی کامل به معنای فقدان هرگونه ناهماهنگی است. بنابراین می توان از درجات بالاتر و پایین تر همبستگی سخن گفت. همگرایی از نظر ساختاری محصول تعامل و هماهنگ شدن سه حوزه مهم معیشتی، نهادی و هویتی است. از آنجا که همگرا شدن کامل، متناسب و متقارن این عناصر بسیار مشکل است، بنابراین همگرایی را می توان پدیده ای نسبی دانست و نباید انتظار هم آمیختگی کامل از آن داشت. به همین دلیل همگرایی دائماً وضعیتی کِشسانی خواهد داشت. با این حال تحقق همگرایی در هر سطحی مستلزم این است که بین این عناصر سه گانه نوعی اتصالات محکم و مفصل بندی متعادل و متقارن شکل گیرد. جهت شناخت تاثیر ویژگی های اجتماعی - فرهنگی اقوام بر همگرایی و امنیت ملی، همگرایی هویتی مورد بررسی قرار می گیرد (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۸۹). عوامل جغرافیایی، قومی، زبانی، اعتقادی، معیشتی، سرگذشت تاریخی، اعیاد و رسوم، حتی رنگ ها، نمادها و به طور کلی هنر و معماری سهم بسیار مهمی در شکل گیری همگرایی هویتی دارند. ثبات سیاسی و امنیت ملی کشورها نیز با مقوله همگرایی هویتی پیوند عمیقی دارد؛ اساساً هویت را می توان به مقوله های متعددی نظیر هویت فردی، قومی، ملی و جهانی دسته بندی کرد، که در این پژوهش جهت شناخت مساله مورد مطالعه، هویت قومی مدنظر می باشد.

۲-۳- هویت قومی: هویت قومی نوعی وضعیت روانی برانگیختگی است که در جریان آن اعضای گروه قومی،

احساس پیوستگی و تعلق خاطر جدی (خیالی یا واقعی) بین خود و با سایر گروه ها می‌کنند (برتون، ۱۳۸۴: ۲۷-۲۴). درگیری و فعالیت قومی^۱ (مشارکت اجتماعی و رفتار فرهنگی) مشارکت در زندگی اجتماعی و رفتارهای فرهنگی گروه قومی خودی که شاخص های آن زبان، دوستان، سازمان اجتماعی، مذهب، سنت های فرهنگی و سیاست است. علاوه بر اینها رفتارهای فرهنگی مثل موسیقی، رقص، پوشش، روزنامه ها، مجلات، کتب، ادبیات، غذا، آشپزی، اوقات فراغت، سنت های فامیلی و خویشاوندی، نقشهای خانوادگی دیگر، ازدواج درون گروهی، دانش، فرهنگ و تاریخ قومی ملاک های مهم هویت قومی به شمار می‌آیند (پینی، ۱۹۹۰: ۱).

۴-۲- حکمرانی خوب:

حکمرانی در لغت به معنای اداره و تنظیم امور و رابطه میان شهروندان و حکومت کنندگان اطلاق می‌شود. حکمرانی اشاره به پاسخگو بودن هم در حوزه سیاستگذاری و هم اجرا را دارد (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۱۴۹). بر این اساس حکمرانی مستلزم تعامل میان ساختار، فرآیند و سنت است که بر اعمال و رابطه قدرت در مجموعه‌های نهادی و اجتماعی دلالت دارد و مفاهیم هدایت، کنترل و تنظیم فعالیت ها در جهت منافع مردم یا همه شهروندان، رای دهندگان و کارکنان مستتر است (Plumpton, 1999: 3). می‌توان گفت جوهره حکمرانی به روابط اجزای درون حکومت و بخش‌های غیر حکومتی اشاره دارد (Kaufmann, 2010: 4). از نظر دانشمندان علوم سیاسی حکمرانی بر فرگرد مدیریت سیاسی اشاره دارد که مبنای هنجاری اقتدار سیاسی و سبک هدایت امور عمومی و به‌کارگیری منابع عمومی را در بر می‌گیرد. مفهوم حکمرانی وسیعتر از حکومت است، حکومت به طور مشخص با نقش مقامات سیاسی در حفظ نظم اجتماعی در سرزمین معین و اعمال قدرت اجرایی در محدوده آن سروکار دارد. همان‌طور که مشخص است در تعریف حکمرانی سه اصطلاح پاسخگویی و حساب پس دهی، مشروعیت و شفافیت مورد توجه قرار می‌گیرد (پورعزت، ۱۳۸۷: ۱۸-۱۹). در واقع موضوع اساسی در حکمرانی، تصمیم گیری، تصمیم گیری در این باره است که چه کسی، چه چیزی، چگونه، کجا و چه هنگام بدست آورد (Sapru, 2006: 308).

حکمرانی خوب به عنوان پارادایم جدید در اداره بخش عمومی نقطه تلاقی و تعامل بین رشته‌های مختلف علوم انسانی مانند مدیریت، اقتصاد، علوم سیاسی، جامعه شناسی، حقوق، سیاستگذاری عمومی و روابط بین الملل را ایجاد کرده است. این الگو به‌خصوص از دهه ۱۹۸۰ به بعد توسط نهادهای بین المللی و در پاسخ به اوضاع نامطلوب جوامع در حال توسعه و حرکت آنها به سوی توسعه ارائه شد. از نظر دی فرانسی (۲۰۰۹) مدل حکمرانی خوب نحوه حکمرانی، کیفیت رابطه بین شهروندان و حکومت را نشان می‌دهد. در این نظریه دخالت منطقی دولت و نقش تسهیل گری و هماهنگ کنندگی آن تاکید دارد. در حقیقت حکمرانی خوب اصطلاحی که نشانه تغییر پارادایم نقش حکومت است و اینکه اولویت های گوناگون بر مبنای نیازها و خواست سطوح و اجزاء گوناگون یک جامعه تحقق پیدا می‌کند (Abdellatif, 2003: ۵-۳).

۵-۲- حکمرانی خوب و اعتماد نفس فردی و همبستگی ملی:

الگوی حکمرانی خوب دارای ساختاری متوازن، همساز که تعامل و تعادل بین نیروهای اجتماعی نمود بارز آن است. با توجه به رفع تبعیض و بی عدالتی و همچنین حضور همه گیر و فراگیر یکایک همه افراد در مناسبات اجتماعی و سیاسی تعلق به کشور و در نهایت انسجام ملی شکل می‌گیرد. حضور و اعتماد نفس فردی را بالا می‌برد و آنها را برای رقابت در قالب های مشخص آماده می‌کند. در این نظام اجتماعی رفتار افراد ضابطه مند و در قالب قواعد و رویه های خاصی تعریف می‌شود و زمینه مفاهمه و اعتماد بین افراد ایجاد خواهد شد (Bendix, 1997: ۱۲۰).

ساختار الگوی حکمرانی خوب ضمن تاثیر در تامین امنیت فیزیکی و مادی بر امنیت معنوی هم تاکید دارد و همان‌طور که گفته شد با قراردادن افراد در نقش های متفاوت و متنوع در شخصیت سازی و رضایت درونی و به نوعی امنیت معنوی و

¹ - Ethnic Involment

درونی او موثر خواهد بود. شفافیت و پاسخگویی در الگوی حکمرانی خوب اعتماد و رضایت شهروندان را فراهم می‌کند و در اتحاد و بسیج ملی می‌تواند راهگشا باشد. از طرفی دیگر آگاهی شهروندان یک جامعه از طروق مختلف مانند رسانه ها و حضور در شبکه‌ها و تشکل ها تقویت خواهد شد. مشارکت سازماندهی شده و منسجم زمینه رفتاری و کارکردی با ثبات و قابل پیش بینی در آن جامعه شکل می‌دهد. بنابراین زمینه برای همکاری و ارتباط بین افراد با حفظ حقوق و تعیین مسئولیت ها نسبت به یکدیگر فراهم خواهد شد. کارایی، پاسخگویی و فرهنگ سازمانی مترقی که در قالب حکمرانی خوب در نظام اداری ایجاد خواهد شد بر شخصیت، مسئولیت پذیری و پاسخگویی، حسن اعتماد بین افراد تاثیر گذار خواهد بود.

می‌توان یک رابطه دوجانبه بین فرهنگ و حکمرانی خوب ترسیم کرد؛ بینش و جهان بینی و رشد شخصیتی در سطح فردی و گروهی زمینه را برای ایجاد چشم اندازی چون حکمرانی خوب در تحولات عصر جدید پیش می‌آورد و به مجادلات گوناگون به شکل نهادی و ساختاری پاسخ می‌دهد. اما ساختار متوازن حکمرانی خوب و ویژگی‌های دولت نقش اصلی در رشد و شکوفایی شخصیت افراد خواهد داشت و انسان ها را در ارتباط با تحولات گوناگون اجتماعی همساز می‌کند(امامی زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۱).

۳- یافته های پژوهش :

عملکردهای جمهوری اسلامی ایران در ایجاد همبستگی و اتحاد ملی قوم ترکمن در گام اول انقلاب به شرح زیر می باشد:

۳-۱- بعد اجتماعی فرهنگی

- هفته وحدت و مولودی پیامبر و جایگاه آن در میان ترکمن ها :

هفته وحدت یادگار بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی ایران بوده که از ۱۲ ربیع الاول سالروز میلاد پیامبر گرامی اسلام(ص) به روایت اهل سنت تا ۱۷ ربیع الاول سالروز ختم پیامبران حضرت محمد (ص) است. مولودی خوانی که از شاخص ترین آداب و رسوم ترکمن ها در هفته وحدت است، حال و هوای معنوی خاصی دارد که اکثر ترکمن ها با حضور در مساجد و مصلی ها و بعضاً به صورت گروهی در خانه های خود به مولودی خوانی می پردازند. طبق تحقیقات انجام شده از برادران ترکمن اهل سنت فقط در یک شهر ترکمن نشین مانند گنبد کاووس بیش از یک صد آیین ازدواج برگزار می‌شود و دلیل آن نیز مبارکی و فرخندگی این میلاد بزرگ و عمل به سنت پیامبر اکرم در خصوص ازدواج است. اما از نکات مهم در برنامه های هفته وحدت در منطقه ترکمن صحرا برپایی آیین مشترک اهل سنت و اهل تشیع است که از جمله آن می‌توان به برپایی جنگ شادی، برگزاری مسابقات فرهنگی و هنری و حضور اقشار مختلف مردم و مسئولان در مساجد و شرکت در آیین مولودی خوانی است که نشان از عمق وحدت و یکدلی بین مردم شیعه و سنی این منطقه است. از نکات جالب توجه آیین گرامیداشت ویژه هفته وحدت در منطقه ترکمن صحرا و در یکی از شهرهای ترکمن نشین، شهر گنبد کاووس، مشارکت و حضور برادران شیعه به هنگام اجرای آیین ویژه جشن میلاد در مساجد برادران اهل سنت و یا بالعکس است، که خود نشان وفاق و همدلی در این مناطق می‌باشد(عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۲۵).

- نقش روحانیون مذهبی: آخوندها در گذشته نفوذ بسیار زیادی بر قبایل ترکمن داشتند. علمای مذهبی تقریباً همه کاره اقوام ترکمن بودند. ولی کم کم با پیشرفت علمی و فرهنگی جوامع ترکمن، نفوذ روحانیون نسبت به گذشته کم تر شد. هر چند امروز نیز دارای اهمیت و ارزش بالایی هستند. نفوذ روحانیون ترکمن در میان این اقوام می تواند عاملی در جهت وحدت هرچه بیشتر این قوم با دیگر مردم ایران باشد و زمینه کاهش تنش احتمالی و واگرایی را فراهم کنند. امروزه در جوامع ترکمن سه گروه نقش بسیار زیادی دارند: روحانیون، ریش سفیدان و نخبگان که نقش و نفوذ آخوندها یا روحانیون نسبت به دیگران بیشتر است(پیردشتی، ۱۳۸۱: ۱۰۲). قضاوت بین ترکمنها هم بیشتر به وسیله ی آخوندها و یا بزرگان قوم انجام می- شود، ولی آخوندها نقش زیادی در امر قضاوت داشتند. ترکمن ها به هنگام حل و فصل بیشتر مسائل مورد مناقشه بنا بر معمول به یاری میانجی متوسل می‌شوند (لوگاشوا، ۱۳۵۹: ۱۵۱).

علما و روحانیون اهل سنت و حنفی مذهب ترکمن بر وحدت و اتحاد مسلمانان و حرکت های افراطی و تند را که به نام

اسلام صورت می‌گیرد را محکوم می‌کنند. برای نمونه چند تن از آخوندها و روحانیون بزرگ اهل سنت ترکمن در زیر اشاره می‌شود:

۱- آخوند عبدالجبار میرابی رئیس حوزه علمیه قره تپه بندر ترکمن در مورد وحدت اینگونه بیان می‌کند: اگر مسلمانان پشت یکدیگر را داشته و از ارزش‌های اخلاقی، انسانی و اسلامی خود دفاع کنند، دشمنان مایوس و ناامید و نقشه‌های آنان نقش بر آب می‌شود. ایران اسلامی، نماد عملی وحدت بین مسلمانان به ویژه اهل شیعه و سنت است. میرابی با اشاره به وحدت عملی بین شیعه و اهل سنت در ایران اسلامی و استان گلستان بیان می‌کند: «این فرهنگ باید در جهان اسلام نیز نهادینه شود».

۲- آخوند عبدالباست نوری زاد امام جمعه اهل سنت شهرستان گنبد کاووس در مورد وحدت در جامعه اسلامی اظهار داشت: «دشمنان از وحدت و انسجام امت اسلامی هراس و وحشت دارند و وحدت سبب رشد و تعالی جامعه و امت اسلامی می‌گردد». همچنین بیان می‌کند «در حال حاضر اهل سنت با فرقه‌های مختلف برادرانه در کنار هم و با همدلی در کنار اهل شیعه زندگی می‌کنند».

۳- آخوند نظری^۱ رئیس حوزه علمیه بخش کمالان در مصاحبه خود اینگونه ارتباط بین شیعه و سنی و ارتباط بین آنها را توضیح می‌دهد. او در بیانات خود بر روابط حسنه و برادرانه شیعه و سنی و احترام به آیین و رسوم یکدیگر و شرکت در مراسمات عزا و عروسی و حضور در اجتماعات مختلف مانند ۲۲ بهمن تاکید می‌کند. همچنین این روحانی در ادامه بر ارتباط خوب بین علما شیعه و سنی در منطقه مخصوصاً با نماینده ولی فقیه در منطقه گلستان تاکید می‌کند. آخوند نظری در مورد موضع‌گیری برادران اهل سنت نسبت به حرکت‌های افراطی، اینگونه حرکت‌ها را مضحک و خلاف دین می‌داند (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

- ادبیات ترکمن:

انقلاب اسلامی در ادبیات ترکمن، تحول بنیادین در ارزش‌ها و دگرگونی اساسی در باورهای اجتماعی پدید آورد، چرا که این انقلاب از میان توده‌های مردم اعم از ترک، کرد، بلوچ، ترکمن، و ... بر خاسته بود. لحظه‌های سترگ و به یاد ماندنی انقلاب در دل تک تک مردم ایران جاودانه ماند، و لحظه‌های هیجان و شور، لحظه‌های بزرگ و خطیر، لحظه‌های اضطراب و شوق و لحظه‌های شهادت و حیات، همه و همه در سروده‌ها و احساسات شاعران ترکمن خالی از تاثیر نبوده و نخواهد بود. سروده‌های انقلابی ترکمن که در اوایل انقلاب با حال و هوای صمیمانه سروده شده‌اند، آغازین شورها و هیجان‌ها و نخستین سروده‌های عصر انقلاب بوده‌اند. بعد از آن نیز در دوران جنگ تحمیلی که فرزندان انقلاب و امام، عاشقانه با بال شوق و عشق در جبهه‌های نبرد حضور داشته‌اند، شاعران نیز حضور داشته‌اند که با سرودن نغمه‌های الهی-آسمانی به یاری آنان شتافته‌اند. از این شاعران بزرگ می‌توان حبیب ا... سبحانی، ادریس شاعری، عبدالکریم کلته، عبدالطیف گلی، عیدی اونق، ایری، آنه محمد قزل، و ... نام برد که در زیر نمونه‌ای از شعرهای این شاعران را ذکر می‌شود (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۳۴):

عبدالکریم کلته : آنچا باتیر ییگیت لر ساواشدان و هم اتمه دی

آلدی ابایداغین، پیریارخات یاتمادی

توپراغیندا بیرقاریش، جان پرسه هم ساتمادی

قوجاق آچدی اوقلارا، ایزین قایغی اتمه دی

ظالمار، آلدی عبرت اون بستان جبهه ده

ترجمه: چه بسیار بوده‌اند جوانانی که بی هیچ واهمه‌ای بیرق اسلام را بدست گرفتند و جنگیدن. چه بسیار بوده‌اند جوانانی که به خاطر عزت و شرافت وطنشان حتی از یک وجب از سرزمینشان نگذشتند و با جان و دل در برابر گلوله‌ی دشمنان سینه سپر کرده‌اند و به ستمگران در جبهه‌های بستان درس سختی دادند.

عراز محمد ایری: دین یولینده حقه اوزین تانیدان دوسته قوات برپ دوشمان اولیدن

۴- مصاحبه انجام شده با آخوند نظری در تاریخ ۹۵/۶/۲۱

اسلامینگ یولینده، جانیندان اوتن ادیبیپ، برک چالیشان شهیدلر

ترجمه: شهیدان راه خدا، آشنا حق اند و یاور دوستان و درهم کوبندهی دشمنانند. شهیدان در راه اسلام از جان خود مایه گذاشته اند و واگویان و سرفراز و مغرور جنگیدند.

در کنار این شاعران، شاعران دیگری نیز اشعاری سرودند که عشق به وطن و عزت مجدد و عظمت روز افزون ملت و سرزمین ایران را آرزو کرده اند که در زیر نمونه ای از آن را ذکر می‌کنیم.

عیدی اونق: بو مقدس توپراغینگدا واطانیم سنینگ اوچین دوشان اوغول من

قسم ادیان آق سویت برن انم دن ساویلسام هم سنگ یولینگدان ساویلما

ترجمه: ای سرزمین من ای ایران در خاک مقدست زاده شده ام. فرزند تو و از آن توام. سوگند اگر از مادر نیز بگذرم از تو هرگز نخواهم گذشت ای ایران.

- رسانه ها و مطبوعات ترکمن: حفظ وحدت در هر جامعه ای از وظایف اصلی مطبوعات و رسانه ها است و

رسانه ها می توانند در جهت تقویت همگرایی نقش موثری داشته باشند. مطبوعات و رسانه های محلی با احاطه بر مسائل و مشکلات مختلف محلی و اقوام با تاکید بر نکات مشترک و اتحاد برانگیز اقوام سراسر کشور، می توانند در جهت همگرایی بیشتر آدمها و اقشار مختلف مردم و مسئولان نقش مفیدی داشته باشند و قومیت ها و مذاهب را نسبت به هم وفادار کنند و هماهنگی آنها را با تاکید بر اصول و جنبه های مشترکشان تشدید نمایند. نگاه به مطبوعات و رسانه های محلی با رویکرد تهدید و فرصت قابل تفسیر است.

الف- رسانه: اگرچه امروز دنیای مجازی فراگیر شده، و البته ترکمن ها در این زمینه فعالیت خوبی دارند، اما در گذشته نیز در عرصه انتشارات کتاب و مطبوعات و دیگر رسانه ها فعالیت چشمگیری داشته اند. سابقه چاپ و نشر کتاب، مطبوعات و رسانه های سمعی و بصری در میان ترکمن ها به بیش از نیم قرن می‌رسد (جرجانی، ۱۳۹۴: ۷۸).

۱- پخش ترکمنی رادیو گرگان: بخش فارسی و ترکمنی رادیو گرگان رسماً از سال ۱۳۳۸ فعالیت خود را آغاز کرد. در سال ۱۳۶۵ برنامه تلویزیونی راه اندازی شد که کار خود را در قالب برنامه های برون مرزی برای ترکمن های ترکمنستان اتحاد جماهیر شوروی سابق آغاز کرد. این برنامه در تهران زیر نظر معاونت برون مرزی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران تولید و پخش می‌شود (پقه، ۱۳۹۲: ۴). برنامه های تلویزیونی ابتدا از هفته ای دو ساعت از ساعت ۸ تا ۱۰ صبح جمعه ها پخش می‌شود. در سال ۱۳۷۴ در گرگان سیمای محلی راه اندازی شد تا اینکه در سال ۱۳۸۵ پخش برنامه تلویزیونی استانی در گرگان آغاز شد که تا امروز ادامه دارد. امروزه شبکه گلستان روزانه ۲۰ ساعت برنامه به زبان فارسی و ترکمنی پخش می‌کند. پخش این برنامه ها در شبکه استانی می‌تواند گام مهم در جهت همدلی و وحدت این قوم با دیگر مردم استان می‌باشد و زمینه را برای آشنایی با آداب و رسوم و فرهنگ این قوم فراهم می‌کند (جرجانی، ۱۳۹۴: ۸۲).

ب- مطبوعات: سابقه روزنامه نگاری در میان ترکمن ها به سال ۱۳۶۲ هجری شمسی می‌رسد. در آن سال نشریه اتحادیه تراکمه شروع به فعالیت کرد. در دوره پهلوی به علت مشکلات گوناگونی که پیش رو فعالان مطبوعات وجود داشت، نشریات به صورت گهگاهی، فصلی، صنفی و سیاسی و غیر منظم چاپ می‌شدند و از این حیث می‌توان گفت عمرشان چندان طولانی نبوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با بهبود شرایط فعالیت مطبوعاتی، شماری از روزنامه نگاران ترکمن در استان گلستان نیز مجوز فعالیت نشریاتی را از وزارت فرهنگ و ارشاد دریافت و فعالیت خود را در بخش رسانه استان گلستان آغاز کردند (جرجانی، ۱۳۹۴: ۷۹). به طور کلی بر اساس مطالعات انجام شده در باب تاثیر انواع رسانه در منطقه ترکمن صحرا، باید گفت رسانه های دیداری و شنیداری ترکمن از آغاز انقلاب تا کنون همواره مردم این منطقه را به اتحاد و وحدت با کشور تشویق می‌کردند. این رسانه ها در زمان جنگ با دعوت آخوندهای ترکمن و بزرگان در برنامه های خود و یا با انتشار پیام و صحبت های آنها مردم را تشویق به حضور در جبهه های می‌کردند. آخوندهای ترکمن در رسانه های مختلف با استدلال هایی مشابه که دفاع از وطن و از این جز فرایض، از نوامیس خمسه است و همچنین بیان می‌کردند همانطور که دفاع از دین جهاد محسوب می‌شود و هر کس در راه دین بمیرد شهید محسوب می‌شود آن را به دفاع از وطن نیز مطابقت می‌دادند و همگان را

به دفاع از مرز میهن و مشارکت در جنگ و دفاع از سرزمین دعوت می‌کردند (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۵۸). همچنین در زمینه چاپ و نشر کتاب نیز آخوندها و بزرگان اهل سنت ترکمن مانند آخوند نظری و آخوند قزل و دیگران بر این نکته تأکید می‌کنند که کتاب‌های اهل سنت نیز مانند دیگر مردم این سرزمین چاپ می‌شود و در این زمینه هیچ مشکلی وجود ندارد و حتی وزارت ارشاد یکسری تسهیلات نیز به آنها پرداخت می‌کند. آنها معتقدند در نمایشگاه‌های بین‌المللی نیز کتاب اهل سنت از دیگر کشورهای اسلامی مانند پاکستان و لبنان در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۵۹).

۲-۳- بعد سیاسی

- سیاست قومی در قوم ترکمن :

در تمام دوران بعد از انقلاب اسلامی (گام اول انقلاب) ما شاهد همگرایی قوم ترکمن تحت لوای ملت ایران و حضور آنها در تمام عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور هستیم که می‌توان به عنوان نمونه به موارد زیر اشاره کرد: حضور پررنگ در جنگ تحمیلی و دفاع از تمامیت ارضی کشور و تقدیم شهید و آزاده در راه دفاع از میهن، مشارکت گسترده در انتخابات متعدد، حضور نخبگان قوم در سطوح مختلف مدیریتی استان از جمله فرمانداری و نمایندگی مجلس که در سالهای اخیر دامنه آن به سطح زنان ترکمن نیز گسترش یافته است و .... موارد فوق نشان‌دهنده این است که در استان گلستان یک نوع تعامل سازنده بین قوم ترکمن با دیگر مردم این استان وجود دارد که از هر گونه تنش جلوگیری می‌کند. در سطحی بالاتر یافته‌های پژوهش نشان از همگامی مردم این قوم با دیگر مردم ایران در عرصه‌های سیاسی و امنیتی کشور دارد که این امر بعد سیاسی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را تقویت می‌کند. تمام موارد بالا تا حدودی نشان‌دهنده این است که سیاست‌های قومی و اقدامات دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی در مسیر اتحاد و همبستگی و در راستای حکمرانی خوب در منطقه ترکمن صحرا در مسیر درستی قرار داشته است (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۱۱۴).

۳-۳- بعد اقتصادی

- اقدامات اقتصادی :

می‌توان گفت در تمام دوران و در طول تاریخ، هر زمانی شاخص‌های مربوط به وضعیت اقتصادی اقوام بهبود یافت و فعالیت اقتصادی آنها وسیع‌تر شد، گرایش به واگرایی در آنها کمتر شد، به هر میزان که بتوان اقتصاد را تقویت نمود، به همان مقدار هم می‌تواند وحدت و همدلی را بیشتر و میزان واگرایی در میان اقوام را کاهش داد، هر چه اشتغال افزایش در نتیجه فقر کاهش می‌یابد و زمینه برای مشارکت‌ها در مسائل مختلف از جمله مسائل سیاسی بیشتر می‌شود. اقتصاد ضعیف زمینه را برای نفوذ دشمن و ترغیب اقوام در جهت ایجاد ناآرامی‌ها و تنش با دولت مرکزی و همچنین زمینه برای تحریکات اقوام بر علیه حکومت مرکزی افزایش می‌دهد. در میان قوم ترکمن هم همین گونه است. اقوام ترکمن بعد از انقلاب پیشرفت‌هایی وسیعی در زمینه اقتصادی داشته‌اند به همین دلیل ما میزان همگرایی وسیعی میان این قوم با اقوام دیگر و همراهی بیشتر آنها با حکومت را شاهدیم. بعد از انقلاب و به همت مسئولین پیشرفت‌های در اقتصادی این قوم، که از جمله در زمینه صادرات قالی، اسب و همچنین خاویار و در بسیاری از زمینه‌هایی اقتصادی دیگر مانند صنایع دستی و گردشگری را شاهد هستیم. آمارها در زمینه وضعیت اقتصادی قوم ترکمن در بعد از انقلاب نشان‌دهنده جایگاه ممتاز اقتصادی این قوم در کشور ایران و در تولید کالاهای استراتژیک مانند گندم، ... می‌باشد. ترکمن‌ها در تولیدات دامی و ماهی با توجه به آمارهای موجود جایگاه خوبی در کشور دارند که با تلاش مسئولین و سرمایه‌گذاری بیشتر شاهد شکوفایی هر چه بیشتر و همچنین صادرات مازاد این محصولات در آینده نزدیک در این زمینه خواهیم بود (عموزاد خلیلی، ۱۳۹۵: ۸۵).

نتیجه‌گیری:

کشور ایران از اقوام گوناگونی تشکیل شده است و هر یک از این اقوام دارای فرهنگ، آداب و رسوم مخصوص به خود هستند. برای ایجاد وحدت و همگرایی بیشتر اقوام در جهت حکمرانی خوب دولت کافی است علاوه بر در نظر گرفتن فرهنگ و آداب و رسوم هر قوم تأکید بر نقاط مشترک (فرهنگی و آداب و رسوم) شود چون می‌تواند نقش موثری بر وحدت هر چه بیشتر این

اقوام با دیگر مردم ساکن این سرزمین و در نتیجه افزایش وحدت و امنیت ملی را در پی داشته باشد. این نوشته که با هدف بررسی تاثیر حکمرانی خوب بر اتحاد و همبستگی اقوام (قوم ترکمن) در گام اول انقلاب نگاشته شده به این نتیجه رسیده است که، حکمرانی فعالیت های اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و سیاسی در جهت حفظ وحدت و همگرایی مردم منطقه با مجموعه ی ملت ایران می باشد. با این توصیف فعالیت ها و اقدامات کشور در گام اول انقلاب در بین اقوام این احساس را به آنها القاء می کند که جزئی از کشور خود هستند؛ بنابراین در این حالت اقوام امنیت ملی کشور را مقدم بر هر چیزی می دانند که این مهم را تهدید کند.

در نهایت باید گفت که، یکی از مولفه های بسیار حائز اهمیت در راستای وحدت و همبستگی قوم ترکمن با ارتقاء امنیت ملی استان گلستان و ایران، اجرای درست حکمرانی خوب در راستای اقدامات و فعایت های انجام شده در منطقه است. با این توصیف، باید گفت در جهت اتحاد و وحدت بیشتر قوم ترکمن و ارتقا امنیت ملی در جهت حکمرانی خوب توجه بیشتر مسئولان استانی و در سطح کلان کشور(وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و اداره فرهنگ و ارشاد استان و شهرستان ها، صدا و سیمای ملی و استانی و ...) به مولفه های فرهنگی و اجتماعی، اقتصادی و سیاسی اشاره شده می تواند در راه ارتقاء و دست یابی به وحدت و اتحاد بیشتر کمک کند.

- منابع:

- امام جمعه زاده، سید، شهرام‌نیا، امیر مسعود، صفریانی، روح ا... (۱۳۹۵)، الگوی حکمرانی خوب جامعه همکار و دولت کارآمد در مدیریت توسعه، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، شماره ۳۶، ص ۲۶-۴۲.
- برتون، رولان، (۱۳۸۴)، قوم شناسی، ترجمه ناصر فکوهی، تهران: نشر نی.
- بهروز، فاطمه، (۱۳۷۴)، زمینه های غالب در جغرافیای انسانی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام؛ ۱۳۸۰/۹/۲۱
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار جوانان استان اصفهان؛ ۱۳۸۰/۸/۱۲
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ ۱۳۷۹/۴/۱۹
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام به مناسبت عید سعید فطر؛ ۱۳۷۵/۱۱/۲۱
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار رؤسای سه قوه، کارگزاران نظام و شخصیت های خارجی شرکت کننده در کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی؛ ۱۳۷۵/۵/۱۳
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ ۱۳۷۹/۰۴/۱۹
- بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزاد یسنندج؛ ۱۳۸۸/۲/۲۲
- پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب به مناسبت حلول سال ۱۳۸۶
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام، به مناسبت عید سعید فطر؛ ۱۳۷۵/۱۱/۲۱
- پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت برگزاری کنگره ی عظیم عبادی سیاسی حج؛ ۱۳۷۵/۰۲/۰۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ ۱۳۸۸/۲/۲۲-
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با روحانیون دفتر نمایندگی ولی فقیه در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان؛ ۱۳۷۰/۰۸/۲۷
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار بسیجیان استان فارس؛ ۱۳۸۷/۰۲/۱۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام؛ ۱۳۷۹/۰۴/۱۹
- پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت آغاز به کار هفتمین دوره ی مجلس شورای اسلامی؛ ۱۳۸۳/۰۳/۰۷
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ ۱۳۸۸/۲/۲۹
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ ۱۳۸۸/۲/۲۲
- پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت آغاز به کار هفتمین دوره ی مجلس شورای اسلامی؛ ۱۳۸۳/۰۳/۰۶
- بیانات رهبر معظم انقلاب در میدان صبحگاه ستاد نیروی مقاومت بسیج؛ ۱۳۸۴/۰۶/۰۲-
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار استادان و دانشجویان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۷
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار برگزیدگان استان کردستان؛ ۱۳۸۸/۲/۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با روحانیون دفتر نمایندگی ولی فقیه در امور اهل سنت سیستان و بلوچستان؛ ۱۳۷۰/۰۸/۲۷
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار اعضای شورای تأمین استان ها؛ ۱۳۷۹/۱۱/۲۵
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ ۱۳۸۸/۲/۲۹.
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ ۱۳۸۸/۲/۲۲
- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم سقز؛ ۱۳۸۸/۲/۲۹
- بیانات رهبر معظم انقلاب در جلسه ی درس خارج فقه درباره ی تقلید لهجه ی قومیت ها؛ ۱۳۸۹/۱/۳۱

- بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج؛ ۱۳۸۸/۲/۲۲
- پیردشتی، حسین، (۱۳۸۱)، پایان نامه کارشناسی ارشد، رفتار سیاسی قوم ترکمن، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- پورعزت، علی اصغر (۱۳۸۷)، مبانی دانش اداره دولت و حکومت، تهران، انتشارات سمت.
- پقه، نازمحمد، (۱۳۹۲)، فرهنگ و شعر ترکمن، مجله نامعلوم، ص ۱-۱۸.
- جرجانی، موسی، (۱۳۹۴)، ایرانیان ترکمن، انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی، تهران: چاپ اول.
- درویشی، فرهاد و امامی، اعظم. (۱۳۹۰). قومیت ها و همبستگی ملی در جمهوری اسلامی ایران / چالش ها و راهکارها، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال هفتم، شماره ۲۰، ص ۱-۲۲.
- شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸، ص ۱۶۲-۱۴۱.
- عموزاد خلیلی، سجاد، (۱۳۹۵)، قوم ترکمن و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد. بابلسر : دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه مازندران.
- لوگاشوا، بی بی رابعه، (۱۳۵۹)، ترکمن های ایران، ترجمه سیروس ایزدی، انتشارات شباهنگ.
- موکی یلی، روزه، (۱۳۷۰)، پویایی گروه ها شناخت مسئله و کاربردهای علمی آن، ترجمه فریدونی، انتشارات آستان قدس رضوی، ص ۱۶۰-۱۸۱.
- Abdellatif, M, (2003), *Good Governance and its Relationship to Democracy and Economic Development*, Ministry of Justic Republic of Korea, pp. 1-27.
- Bendixd, R ,(1997), *Nation Building and Citizenship*, Bekeley: University of California Press.
- Kaufmann, D,(2010), *The World Wide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*, *The World Bank Development Ressarch Group Macro economics and Growth Team September*.
- Phinney, JS,(1990), *Ethnic Identity in Adolescents and Adult,- Review of Research Pycological Bultein*, Vol 108, No. 3 .
- Plumptre, T ,(1999), *Governance and Good Governance: International andAboriginal Perspectives*, *Institute on Governance*, December 3.
- Sapru, R.K, (2006), *Administration Theories and Management Thought*, Delhi, Pubihshed by Prentice Hall of India.
- UNDP, (1997), *Defining Core Characteristics of Good Governance*, United Nations Development Programme, Management Development and Governance Division, Strengthening Capacity for People-Centred Development, UNDP, and New York.